

**R.P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, É Societate Iesv, Jn
Collegio Romano Eivsdem Societatis Olim Theologiae
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtaiones
Scholasticae, & Morales, De virtute, & ...**

Lugo, Juan de

Lvgdvni, 1666

§. Quando, & quomodo possit Pœnitens propter difficultatem explicandi
numerus, dicere multitudinem confusam, aut durationem status mali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82358](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82358)

completa: ita cum proportionem videtur in peccatis internis dicendum; quando enim obiectum perseverat nobis præfens moraliter, quia non habuimus animum discedendi ab ea cogitatione, sed casu, & naturalialiqua distractione interrumpitur; censetur adhuc moraliter idem congressus (ut ita dicam,) cum obiecto, quod nunquam discessit, sed habet se, sicut ille, quem contumelia afficit, qui non discedit, licet parum auertas faciem ad loquendum aliquid breue cum alio ibi præfenti. Quando verò discessimus iam voluntariè ab ea cogitatione, licet non per reuocationem voluntatis præteritæ, iam censetur congressus ille cum obiecto finitus, & completus, data nimirum obiecto licentia discedendi, & abundi. Quod si postea redeat, censetur nouus congressus & alia iam occasione peccati, non prima, quæ iam cessasse videbatur.

Hinc infero, si reuera interruptiones fuerint æquæ breues, idem dicendum esse, siue actus malus durauerit per semihoram, siue per diem integrum: non debet enim attendi ad durationis mensuram, ut sit vnus, vel plures, sed ad carentiam interruptionis moralis. Cæterum quia facilis contingit interruptio moralis in longiori spatio temporis, quam in minori; idè utilis est regula de longiori duratione explicanda, quia difficile est, quod toto illo tempore duret idem quasi congressus cum obiecto & quod homo non discedat plena libertate ab illius cogitatione.

Addo, non posse eandem mensuram, aut regulam tradi pro omnibus actibus malis; aliqui enim facilius interrumpuntur, & breuius durant, v. g. blasphemia interior, & alij actus similes, qui non tendunt ad obiectum externum. Alij verò longius durare solent, vt desiderium turpe, odium proximi, & similes. Et in iis longius durant, qui ex maiori, & vehementiori passione, aut concupiscentia procedunt. Regulariter vltra duas, vel tres horas non videtur perseverare moraliter eadem voluntas merè interna; quia difficile est, quod homo velit longius perseverare in eadem cogitatione, aut amore, & non attendere ad alia. Idè, quando duratio est longior, solet explicari, quia regulariter habebit interruptiones aliquas morales, nec homo voluit toto die non discedere à tali cogitatione, sed voluit aliquoties, licet postea cogitatio iterum, & iterum repulsa redierit.

Duo tamen in his aduertenda sunt. Primum, quando poenitens vult se, vel interrogatus explicat numerum peccatorum, non debere regulariter interrogari iterum de duratione singulorum, si, verbi gratia, dicit, se desiderasse turpiter quandam sceminam, & Confessarius interrogat, quoties; atque ipse respondet decies, plus, minusve; non oportet iterum petere, an illis vicibus diu durauerit in tali desiderio: quia cum ipse interrogatus de numero, determinat illum numerum, credibile est, quod ipse concepit, se interrogari de vicibus moraliter distinctis, atque adeò de illis respondisse. Quod si ex circumstantiis appareat, ipsum non respondisse iuxta distinctionem moralem, sed iuxta aliam magis crassam, quæ fieret per interruptionem dierum; tunc examinandus esset magis in particulari: prout solent aliqui interrogari de numero concupiscentiæ turpis, dicere decies, v. g. quod ipsi intelligunt de numero sceminarum, quas concupierunt, quarum tamen aliquam plus quam decies verè concupierunt.

Secundum aduertendum est, si poenitens errauit in numero, dicendo plures actus, quam reuera erant, ita tamen vt in ipso errore non peccauerit grauiter, non esse obligationem postea in

P. Ioann. de Lugo de Poenitentia.

alia confessione corrigendi illum errorem. Hoc est contra Ioannem Yribarnem in 4. distinctione 17. disputatione 57. sect. 8. tom. 2. qui dicit, cum, qui dixit, se decies mœchatum esse, & postea peracta confessione aduertit, se solum ter fuisse mœchatum, debere postea iterum illud confiteri. Hoc tamen omnino caret fundamento: qualem enim materiam dare deberet in secunda confessione? Non quidem illa tria peccata, quia iam ab illis fuerat absolutus directè, cum illa tria contenta fuerint in numero maiori: neque etiam deberet confiteri negationem aliorum septem, quia negatio peccati non est materia absolutionis: nec denique deberet confiteri errorem commissum in priori confessione, quia supponimus, illum non fuisse cum peccato; ergo nulla est obligatio corrigendi iterum in confessione illum errorem: vt supponunt etiam Bonacina disput. 5. de Sacrament. quest. 5. sect. 2. punct. 3. numero 3. Megala 1. part. institut. Confessar. lib. cap. 18. num. 10. & Diana 1. tomo tract. 3. Miscell. resol. 25.

S. 4. Quando, & quomodo possit poenitens propter difficultatem explicandi numerum, dicere multitudinem confusam, aut durationem status mali.

Hoc est alterum caput explicandum circa obligationem confitendi numerum peccatorum, qui sæpè difficile potest explicari, & tunc vt eo modo, quo possit, explicetur, remedium esse potest dicere tempus, quo in tali statu, & consuetudine peccandi perseverauit. Atque ita de meretrice innuerata loquentes dicunt aliqui, sufficere, quod manifestet tempus, quo fuit in eo officio. Canus de poenitentia part. 5. Petrus Soto lect. 9. de confess. Nauarrus in summa cap. 6. num. 5. Caietanus tom. 1. opuscul. tract. 5. cap. 3.

Alij limitant hanc sententiam: quia contingere potest, quod vna meretrix in vno loco decies fornicetur, dum alia centies in alio loco: quare oporteret frequentiam sollicitam explicare. Ita Soto in 4. distinctione 18. questione 2. articulo 4. Addit Vasquez questione 91. articulo 1. dub. 5. numero 3. explicari debere aliquando numerum certarum specierum, quæ non ita frequenter occurrunt, vt quoties cum religiosis, vel Sacerdotibus, aut personis sacris; quoties cum consanguineis, & aliis similibus, quæ peccata facilius numerari possunt. Quare idem dici posset de peccatis cum coniugatis, quæ non solent esse ita frequentia, maxime scienter. Addit etiam idem Vasquez, circa numerum actuum interiorum non esse cogendas, vt dicant frequentiam solitam, & numerum per hebdomadas, aut dies, sicut dicebatur de frequentia solita fornicationum explicanda: quia in his actibus internis videtur impossibile, eos ad aliquem numerum reducere sine periculo maximi erroris per excessum, aut defectum. Idem ferè dicunt Conink dicto dub. 7. in fine, & Fagundez dicto lib. 3. cap. 4. numero 11. & alij, quos refert, & sequitur Diana 2. tom. tract. 4. de Sacrament. resol. 89.

Ex his, quæ prædicti Auctores dicunt, licebit pro praxi aliqua inferre. Primum id, quod de meretrice innuerata dicunt, dicendum etiam esse in quocunque alio peccatore, in quo æqualis sit difficultas explicandi numerum, aut illum reducere ad aliquam multitudinem confusam, vt notauit Vasquez numero 4. Vnde locum habere potest in eo, qui passim concupiscit turpiter sceminas

nas sibi obuias, in quo difficilius fortasse est, numerum aliquem designare: quare sufficere videtur, si explicet illam consuetudinem, & tempus illius: item species principales, an frequenter coniugatas an aliquando cognatas, vel personas sacras, &c. concupiscat, quod idem in delectationibus morosis admittit P. Valquez *illo n. 4.*

575. Infero secundo idem contingere saepe posse, quando homines rustici, vel plebeijs consentitur colloquia de rebus turpibus cum socijs, quae quidem passim tota die, dum simul laborant, aliqui misceere solent absque villo delectu circa materiam, vel socios, tam circa coniugatas, quam circa solutas: quod facile inducere potest similem difficultatem explicandi numerum, ita ut sufficiat explicare consuetudinem, & species principales, sicut dicebatur de meretrice.

Infero tertio, illum, qui diu concubinam domi habuit, eaque ut propria vxore vsus est, sufficere, quod statum, & tempus explicet, ut concedit Henriquez *lib. 5. c. 5. n. 9.* & Fagundez *disco c. 4. n. 11.* qui citat Nauatrum in *summa c. 6. n. 15.* & Toletum *lib. 3. c. 7. n. 2.* neutrum tamen loquitur de concubinario, sed de peccato in communi.

576. Infero quarto, idem dicendum de fure, qui diu in ea consuetudine furandi fuit: de quo tamen aduertit Valquez *n. 4.* melius explicare statum suum explicata quantitate, quam per totum illud tempus furatus est, quam explicato tempore. Sed haec regula non placet omnino: quia eandem quantitatem, v. g. decem aureorum potuit furari, vel per mille, vel etiam per decem millia furta: in confessione autem non tam debet explicari quantitas obiecti, quam numerus peccatorum, ut fatetur ipse Valquez, dum dicit, non esse obligationem confitendi circumstantiam aggrauantem intra eandem speciem. Adde, potuisse plura furta fuisse leuia ab eodem animo congregandi summam grandem, & quae non peruenirent ad peccatum mortale. Melius ergo erit explicare confuso modo frequentiam furti grauis, seu mortalis: vel certe, si explicat totam quantitatem rei acceptae, deberet interrogari, quantum soleret communiter singulis furtis accipere, plus, minusve, ut ita ex utraque notitia colligi possit aliqualis notitia confusa ipsius numeri.

577. Infero quinto, quo sensu recipienda sit doctrina, quam tradit Henriquez *disco lib. 5. c. 3. num. 10.* ubi *Glossa* citat Ferdinandum Guerrerium Archiepiscopum Granatensem post consultationem cum viris doctis: & Fagundez *disco cap. 4. num. 10. c. cap. 2. num. 5.* qui dicunt rusticum, qui grosso modo suo indocto Parocho confitetur bona fide sine numero, aut discussione, non esse cogendum postea repetere confessiones sic factas; quia cum hi habeant vniuersum vitae modum, nec extraordinarijs vitijs, aut negotijs sint assuefacti; ex his, quae fatentur, se vna hebdomada, aut mense fecisse, facile coniectat Confessarius expertus, quantum toto anno peccauerint, prout requiritur ad rectum iudicium, & remedium peccatorum. Haec sunt verba illorum Auctorum, ex quibus tamen non facile colliges, an hi rustici excusandi omnino sint à repetendis confessionibus praeteritis, & ab accusando se de peccatis praeteritis commissis ante ultimam confessionem: an verò solum excusandi sint ab explicando magis distincte eorum peccatorum numero: hoc enim secundum videntur indicare, dum rationem reddunt, quod, scilicet, prudens Confessarius ex ijs, quae confitetur rusticus ille, se hoc mense fecisse, colliget quid toto anno fecerit; ibi enim sermo videtur esse de Confessario vltime,

qui, quia doctus est, poterit colligere numerum male explicatum in confessionibus prius factis cum Parocho indocto: quem sensum magis clare expressit Fagundez *illo cap. 2. num. 5.* Dicit enim, hos non esse cogendos repetere confessiones praeteritas cum indoctis Parochis; sed inuandos esse à prudenti Confessario, praemissis nonnullis interrogationibus meliori modo, quo fieri potest, nam ex ijs, quae confitentur, se vno mense, vel hebdomada, aut anno fecisse, satis coniecere potest expertus, prudensque Confessarius, quantum toto anno, aut reliquis annis labentibus deliquerint. Ita Fagundez, ubi videtur supponere obligationem subiiciendi clauibus illa peccata male, & grosso modo prius explicata. Alioquin ad quid requiritur, quod Confessarius ex praesenti confessione colligat, quantum reliquis retro annis peccauerit?

Ceterum, si hic est eorum Doctorum sensus; videntur mihi minus consequenter in hoc procedere: nam si rusticus ille cogendus non est magis distincte numerum confusè prius explicatum dicere, eo quod ex vniuersi eius vita colligitur, quid toto illo tempore fecerit: ergo & Parochus, cui magis notus erat poenitens, prout melius ex illo loquendi modo colligere, quid toto anno fecisset, atque adeo potuit tunc formare sibi iudicium sufficiens non minus, sed magis, quam Confessarius doctus postea, propter maiorem notitiam, quam de poenitente Parochus proprius habebat. Non est ergo obligatio vlla subiiciendi iterum eadem peccata praeterita clauibus, si non est obligatio magis distincte eorum numerum explicandi: atque ita absolute dicendum videtur, saltem, dum rusticus manet in eadem impotentia, vel difficultate explicandi melius suum statum.

579. Difficultas esse posset, casu, quo rusticus ille propter maiorem notitiam, quam postea acquisiuit, vel puer grandior iam factus melius iam posset explicare numerum, quem sub illa generalitate, & ita grosso modo dixerat in confessionibus bona fide antea factis, an debeat id nunc facere, & supplere defectum tunc commissum circa integritatem melius declarandam. Et quidem supposita sententia communi ponente obligationem iterum confitendi peccatum, quod prius, ut dubium dictum fuerat, quando postea constat fuisse certum, de qua dixi *supra sect. 2.* consequenter videtur ponenda obligatio in casu nostro repetendi illas confessiones praeteritas: quia ubi ibi ostendi, etiam in hoc casu, si res attentè consideretur, per illum modum confusum confitendi, multa peccata dicta fuerunt, ut dubia, quae nunc possent dici, ut certa: nam qui confitetur confusè multitudinem confusam viginti peccatorum, plus, minusve, non dicit ut certum peccatum vigesimum primum, imò, nec vigesimum, ut ibi probavi; ergo à fortiori rusticus dicens illum modum vitae communem, non dicit, ut certum talem numerum determinatum peccatorum, sed plura comprehendit sub aliquo dubio: deberet ergo nunc dicere illa ut certa, si possit pro maiori lumine & instructione, quam nunc habet.

580. Aliunde tamen durum videtur imponere hoc onus etiam in eo casu. Primum quia si talem obligationem haberet ipse poenitens, haberet etiam illam frequenter confessarius, quia posset Confessarius doctus operari, & industria sua cum inuare ad melius explicanda peccata, quae in alijs confessionibus confusè explicuit, sicut adiuvant eum ad magis distincte faciendam praesentem confessionem. Vnde doctrina illorum Auctorum de rustico non obligando ad repetendas priores confessiones,

577.
Rusticus an
debeat repe-
tere confessio-
nes.

confessiones, inutilis ferè esset in praxi, cum semper, aut ferè semper Confessarius doctus posset facere, quod penitens magis distinctè explicaret nunc numerum peccatorum antea confusè dictum, atque adeo iam teneretur penitens hac oportunitate habita repetere priores confessiones.

Secundò, quia iuxta communem Doctorem sententiam, ille qui explicuit numerum non omnino determinatum, v. g. *decies, plus, minusve*, non tenetur postea accusare se de vndecimo peccato, etiamsi postea certò recorderetur illius, vt ostendi *illa sect. 2.* ergo neque in casu nostro tenetur repetere confessionem rusticus, vel puer grandior factus. Probatur consequentia, quia sicut rusticus illo modo loquendi confuso explicuit numerum indeterminatum, in quo aliqua peccata comprehenduntur, vt certa, & aliqua vt incerta: sic ille alius dicendo, *decies, plus, minusve*, aliqua peccata comprehendit vt certa, & aliqua vt incerta: ergo sicut hic non obligatur, licet postea possit illa eadem, vel aliquod illorum dicere, vt certum, sic nec rusticus, vel puer tenebuntur, cum sit eadem ratio, & hi etiam dixerint aliquam multitudinem confusam, in qua hæc etiam peccata cum aliis certis comprehendebantur, licet non vt omnino certa.

Tertiò, quia ille, qui propter inueteratam peccandi consuetudinem non potest peccatorum numerum distinctè explicare, & ideo dicit tempus, v. g. *meretrix*, quæ iuxta regulas supra positas constituitur statum suum, non tenetur postea iterum confiteri peccata particularia, quia sibi in memoriam occurrunt, licet possit ea magis distinctè explicare: quia iam in illa confusa narratione comprehensa sufficienter fuerunt, vt expressè notauit Pater Vasquez *illo dub. 5. num. 3.* ergo neque in nostro casu tenebitur rusticus, cum ea omnia peccata, quæ postea sibi magis distinctè in memoriam venire possint, iam fuerint in illa confusa narratione comprehensa.

Quartò, & à priori, qui vt in simili argumentati sumus *illa sect. 2.* peccata illa, quæ nunc magis distinctè confiteri posset rusticus, iam omnia subiecta fuerunt prius directè clauibus, atque ideo directè ab eis absolutus fuit: materia enim directæ illius absolutionis prioris non fuit alia, nisi quæ in illa confusa narratione continebatur: ergo non est obligatio iterum confitendi magis distinctè postea eadem peccata, licet id facere possit: quia non est obligatio iuxta communem sententiam iterum deferendi ad hoc iudicium Sacramentale illud peccatum; à quo iam directè in eodem iudicio per iudicem legitimum fuit penitens absolutus.

Dices; Confessarius doctus, ad quem rusticus accedit, non debet contentus esse illa rudi, & confusa narratione in ordine ad confessionem præsentem, & ad peccata post vltimam confessionem facta, si videat, quod poterit facile sua industria extorquere ab illo magis distinctè numerum: ergo etiam in ordine ad confessiones præteritas debet eum simili industria iuuare: non minus enim videtur obligatus penitens ad peccata antiqua, quam ad præsentia distinctè confitenda.

Huic obiectioni difficultè, vt dixi, responderi potest, si certum sit, debere penitentem iterum confiteri, vt certum, peccatum, quod olim vt dubium confessus fuerat: si enim hæc obligatio in penitente esset, confessarius etiam videns, non esse ab ipso penitente satisfactum, deberet illum, si facile posset, iuuare ad supplendum illum defectum. Qui verò diceret, non esse talem obligatio-

nem, facile posset respondere, negando consequentiam. Ratio autem sumitur ex proximè dictis: quia peccata cum illa confusione dicta in aliis confessionibus, iam fuerunt dimissa per absolutionem directam sacramentalem, atque ideo libera ab obligatione ea iterum subiiciendi clauibus: peccata verò præsentia nunc ex obligatione subiiciuntur, quare nunc debent subiici per notitiam magis distinctam, quæ absque notabili incommodo possit hic, & nunc haberi. Fuit autem similis obligatio etiam in confessionibus præteritis ad ea peccata, quæ tunc primò clauibus subiici bantur, distinctè confitenda; sed vel propter impotentiam, vel propter ignorantiam inuincibilem tunc liber fuit penitens à notitia magis distincta proponenda, & absolutione directæ habita, liber manit iam ab ea obligatione circa illa eadem peccata.

Hæc omnia, vt dixi, ostendunt, difficile posse stare doctrinam hanc cum sententia illa communi de obligatione confitendi iterum peccatum certum, quod prius vt dubium dictum fuerat, quæ tamen obligatio non potest facile negari propter communem sensum Doctorem. Quare consequenter videretur etiam ponenda obligatio in casu nostro, & dicendum, quod rusticus, vel puer postea teneatur repetere illas confessiones, quando per se melius, & magis distinctè numerum explicare. Ceterum in praxi posset aliquis hanc obligationem in præsentia casu negare, quia saltem per principia extrinseca, & propter auctoritatem horum Doctorem posset amplecti hanc conclusionem practiciam: quia licet speculatiue difficile appareat, quomodo hoc possit stare cum illa alia obligatione confitendi secundò peccatum quod sub dubio dictum fuerat: illi tamen Auctores, qui vtrumque docent, fortasse inueniunt modum probabilem illa duo coniungendi, & differentiam aliquam probabilem inter vtrumque casum, & ad praxim sufficit, quod conclusio ipsa probabilis existimetur à probatis Doctorebus, quidquid sit de modo speculatiue illam defendendi.

Dices iterum, si manet liber ab obligatione iterum confitendi rusticus, qui ita confusè, & indistinctè ob impotentiam, aut difficultatem dixerat sua peccata; ergo manebit etiam liber ab eadem obligatione ille, qui ob angustias temporis, vel vrgens periculum mortis, fecit confessionem diminutam: quod enim difficultas proneniat ex vno, vel alio capite, materialiter se habet ad finem excusandi ab obligatione confitendi postea cum integritate debita. Consequens autem est falsum: quia in casu consequentis ille, qui ob periculum imminens facit confessionem formaliter solum integram, sed materialiter incompletam, debet postea suo tempore debito modo confiteri ex omnium sententia.

Respondetur, negando sequelam. Pro quo aduerte, dupliciter contingere posse, quod propter periculum, vel temporis, angustias aliq. is non integrè confiteatur. Primò, si dixit vnum peccatum, & reliqua omisit: & tunc certum est, manere obligationem confitendi suo tempore illa, quæ omissa sunt; quia illa non fuerunt directè clauibus subiecta, nec ab eis Sacerdos directè absoluit. Idem dicendum est, quando propter eandem causam aliqua peccata non fuerunt explicata secundum speciem, vt si quis dixit: *Habeo multa peccata grania*: non tamen dixit eorum species; quia tunc etiam absolutio non cadit directè super illa peccata secundum rationes specificas, sed solum secundum rationem communem, in qua conueniunt cum aliis peccatis, vt fuerit Suarez *disputatione 23. sect. 1. numero 11.* Conink *disput. 7.*

dub. 10. num. 98. qui non explicat, quid sit absolutio ab illo peccato directè secundum rationem genericam, & non secundum specificam: quod quidem examinandum est infra *disp. seg. sect. 1.* ubi agemus de illo casu, quo aliquis dat pro materia directæ Sacramenti peccatum aliquod secundum rationem genericam, & non secundum specificam. Pro nunc dicimus illum casum esse diversum à nostro: quia in illo peccatum non fuit subiectum clauibus secundum rationem specificam, & idè secundum illam debet postea subici, ut quoad illam etiam differentiam directè remittatur à Sacerdote. At verò in nostro casu totum peccatum secundum ultimam differentiam specificam subditum fuit clauibus, & ad totum illud terminata fuit directè absolutio sacramentalis.

587.

Secundò contingere posset defectus integritatis materialis propter illum necessitatis articulum; si aliquis diceret in specie, *commisi multa peccata*, v. g. non explicando numerum propter temporis angustias. Et in hoc casu dubitari potest, an postea, data occasione, & opportunitate debeat explicare numerum, quem prius sub illa generalitate dixit. Et distinguendum existimo: nam vel Confessarius ex circumstantiis personæ, & temporis intellexit per illa verba verisimiliter numerum illum, & multitudinem, quam pœnitens concipiebat, & significare volebat: & iam tunc erit idem dicendum, quod de confessione rustici, in quo Patochus per illa verba attentis circumstantiis intelligit sufficienter multitudinem, quam pœnitens concipit; atque idè propter eandem rationem, neque in illo obligandus erit pœnitens postea ad illum numerum magis distinctè declarandum, quia iam iuxta capacitatem præsentem declaratus fuit sufficienter ad hoc, ut absolutio directè ad totum illum numerum terminaretur: si autem ex illis verbis Confessarius non potuit concipere prudenter aliquam multitudinem, & numerum verisimilem iuxta pœnitentis intentionem; tunc fatendum est absolutionem non terminari directè ad totam illam multitudinem, sed solum secundum eam partem, quam Confessarius ex illis verbis potuit prudenter colligere, & ad minus terminatur ad aliqua: quoad reliqua verò manet obligatio confitendi illa distinctè, & procurandi directam absolutionem ab illis: quod in nostro casu non procedit, cum absolutio supponatur directè terminata ad omnia peccata contenta in illa multitudine, quam rusticus crasso modo confiteatur.

588.

Illud tamen concederem: quando rusticus, vel puer à grosso modo confitentur sua peccata, ut confusio non solum maneat circa numerum, sed etiam circa species, quia non dicuntur determinatæ species, sed etiam sub confusione, & dubio, tunc licet ratione impotentia, aut difficultatis aliter explicandi excusentur; postea tamen cessante illa difficultate, obligari ad explicandas distinctè illas species peccatorum. Porro esse aliquam differentiam quoad hoc inter species, & numerum peccatorum, probari potest ex communi Theologorum sensu. Nam fere omnes dicunt, ut vidimus, eum, qui confitetur se ter, vel quater fornicatum, non teneri postea ad confitendam quartam fornicationem, licet recorderetur certò illius, quo casu videntur admittere, quod peccatum illud quartum sub dubio dictum directè absoluitur, quoad totam speciem, & individuationem. Aliundè verò si pœnitens dicat se certum esse de consensu mortali contra castitatem, non tamen recordari, an fuisset circa solutam, an circa coniugatam: omnes dicunt debere postea explicari determinatiuè

speciem, si postea recorderetur fuisse circa coniugatam. Non ergo fuit directè absolutum illud prius peccatum quoad differentiam, vel circumstantiam adulterij, sicut in primo casu fuerat quartum peccatum fornicationis directè absolutum. Ratio autem differentia inter species, & numerum quoad hoc esse potest, quia in primo casu, licet non cum certitudine, verè tamen explicatur totum quartum peccatum secundum rationem genericam, & specificam, & individuationem: at verò in secundo casu peccatum explicatur secundum rationem genericam contra castitatem; non tamen secundum speciem atomam: quia idem est dicere fuisse huius, vel illius speciei disjunctim, nullam determinando, ac explicare illud secundum solam rationem communem illis duabus speciebus: non ergo explicatur totum peccatum secundum totam suam essentiam, & idè non mirum, quod absolutio non terminetur directè ad illud totum, & per consequens maneat obligatio confitendi postea differentiam specificam, quæ prius explicata non fuerat, sed sola ratio communis, ad hoc ut postea absoluitur directè etiam quoad differentiam specificam.

Dixi etiam supra Confessarium doctum, ad quem accedit rusticus pœnitens, magis obligari ad eum iuvandum, & examinandum circa confessionem præsentem, si facile possit sua industria extorquere numerum magis distinctè: circa quod advertendum est, & summopere observandum, neque etiam in ordine ad confessionem præsentem obligari Confessarium ad examinandum pœnitentem exquisita industria, & exactissimo examine, sed suavi, & humano. Ad cognoscendum autem gradum huius diligentia, quam Confessarius adhibere debet, advertendum est in hoc errari posse, vel per defectum, proptè rudiores, & ignari Confessarii deficiere solent nihil interrogando, vel solum crassissima, & generalia, vel etiam errari posse per excessum nimium interrogando, & examinando, in quo docti Confessarii maius periculum habent, quia ipsi occurrunt plures, & plures interrogationes, quæ circa peccata fieri possunt ad meliùs speciem, vel numerum cognoscendum.

Circa hoc itaque advertendum est per se loquendo non esse in hoc puncto maiorem obligationem Confessarii ad interrogandum, quam sit ipsius pœnitentis ad examinandum suam conscientiam, & recogitanda sua peccata. Imò pœnitens obligatur primo loco, & in eius defectum obligatur Confessarius ad eum iuvandum iuxta ipsius capacitatem, atque idè minus obligatur, quam ipse pœnitens. Certum autem est pœnitentem ipsam non obligari ad exactissimum examen suorum peccatorum, sed ad humanum; hoc est tale, quo Sacramentum istud non reddatur nimis grave, & onerosum: minus ergo tenebitur Confessarius ad examen, & interrogationes tales, quibus confessio reddatur pœnitentibus gravis, & onerosa nimis. Undè non est bona regula illa, si dicas: talis, vel talis interrogatio faciet aperire magis distinctè numerum, vel species peccatorum; ergo illa etiam interrogatio addenda erit. Sicut neque in ipso pœnitente est bona regula, si dicas: Si hic homo cogitaret adhuc alia hora de suis peccatis, recorderetur aliquis peccati, cuius non recordatur, vel posset computare melius numerum peccatorum; ergo teneretur cogitare alia etiam hora. Ratio autem est exacta, & intendendum ad conditionem humanam, & ne ex eo capite Sacramentum ipsum reddatur grave, &

& odiosum, nec detur anfa impudentibus, & ignatis hæreticis vocandi illud conscientie carnificium; & ad hoc maxime requiritur prudentia Confessarii, ne nimium penitentem torqueat aliis, & aliis interrogationibus minutissimis, sciens, quod nunquam ita exactè illum examinabit, vt ab alio doctiori non posset ulterius interrogari de aliqua circumstantia, vel differentia omiſſa. Sicut etiam ex parte penitentis prudentia requiritur, ne se in examine conscientie nimium vexet, sed humano examine contentus sit, quod quidem experientia didici in iuvene quodam nobili, & quoad reliqua prudenti, sed in hac parte nimis ſetuloſo, qui cum confessionem generalem totius vitæ facere vellet, per quindecim dies se ad illam præparauit, & plurima folia de ſuis peccatis ſcripſit, quibus legendis multi dies non ſufficerent: sed neque his contentus, nouum adhuc examen instituit; quo facto, cum iam per dies aliquot confiteri cœpiſſet Valliſoleti, vbi ipſe cum Regia Curia morabatur, in eas tandem anguſtias confessionis occasione reductus eſt, vt ipſemet pugione ſe lethaliter percuffet, Deo tamen providente, vt ante mortem poſſet iterum confiteri. Certum itaque eſt, quod iuuenis ille non tenebatur ad tantum ſtudium adhibendum circa examen, licet noua illa & aſſidua recogitatio noua peccata, vel maiorem illorum diſtinctionem in mentem reuocaret. Minus ergo tenebitur Confessarius ad eas interrogationes, & examen, quod ex ſe aptum ſit ad generandum tædium, & horrorem circa hoc Sacramentum.

Ex hoc itaque exemplo, quod deſumitur ab obligatione ipſiusmet penitentis circa ſuum examen; formari poteſt regula aliqua vniuerſalis pro Confessario; nam interrogationes illæ, & examen Confessarii, quod ex ſe aptum eſt ad reddendum hoc Sacramentum oneroſum, & graue in eo gradu oneris, vt ipſe penitens de ſe non teneatur ad ſubeundum tantum onus in ſeipſo examinando, procul dubio non debet à Confessario adhiberi, qui minorem obligationem habet procurandi confessionis integritatem, quam ipſe penitens.

Nec obſtat Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 5. & can. 7.* dicens eſſe obligationem confitendi omnia, & ſingula peccata mortalia; id enim certiffimum eſt; ceterum ſicut ibi non præcipitur confefſio Angelica, hoc eſt, quæ ita metaphyſicè diſtinguat omnia, & ſingula peccata, ſicut diſtingui poſſent ab Angelo; ita nec præcipitur ibi illa enumeratio, & indagatio etiam humana, quæ ſumma, & exquisita diligentia fieri poſſet, ſed quæ prudenti diligentia poſſet obtineri, habito reſpectu ad ipſum Sacramentum, ne reddatur odioſum, aut nimis graue. Ille autem, qui confitetur peccata ſua cum aliqua confuſione propter difficultatem magnam, quæ eſt in explicandis eis magis diſtinctè, verè confitetur omnia peccata, ſicut qui videt parietem, videt omnes eius partes, licet non ita diſtinctè, vt poſſit eas omnes ad inuicem diſtinguere.

Hinc conſtat primò, quomodo excuſentur Confessarii, qui inueniunt quidem penitentem non præparatum ſufficienter, nec facto ſufficienti examine, ad confessionem accedere: & tamen non illum dimittunt, vt ſe præparet, ac diligenti examine facto, redeat, ſed potiùs illum interrogant, & quidem circa aliqua peccata, quorum penitens non meminerat, ex improviſo interrogant numerum, quem quidem non videtur poſſe penitens abſque aliqua recogitatione dicere, niſi temerè, vel cum magna confuſione, quare videtur remittendus ad cogitandum de iis cum maiori attentione. In contrarium tamen eſt praxis communis: vix enim

vnus aliquando remittitur ad examen iterum faciendum. Ratio autem eſt; quia eiſmodi homines rudes, & ignari, quantuncunque milles remittantur, nunquam melius ſe examinabunt, nec poterunt ita benè dicere ſua peccata, ſicut nunc, ſi ab ipſo Confessario mediocri diligentia interrogentur: imò contingere poteſt, vt Confessarius inueniat penitentem indigere confessione generali propter confessiones irritas præcedentes, & tamen perſona ſit talis, vt poſſit ſtatim examinari & audiri de tota vita, quia non eſt ſpes, quod ſibi relicta melius examen faciet quàm illud, quod iuuante Confessario ibi facere poterit.

Conſtat ſecundò circa examen, & interrogationem humanam, quam diximus ſolùm requiri, non poſſe dari vnā, & eandem regulam pro omnibus perſonis; pendet enim ex capacitate, & diſpoſitione corporali, ex attentione & aliis circumſtantiis: quare pauciores, & craſſiores interrogationes debent fieri homini inculto, & barbaro, quales ſunt Indi Occidentales, quàm alicui Europæo: leuiùs item examinandus eſt ruſticus noſter, quàm homo ciuiliſ; leuiùs, qui ægrotat, & difficilè poteſt ad ſubtiliora attendere, propter capitis debilitatem, quàm homo ſanus, & robuſtus: denique (quod notandum etiam eſt) leuiùs, & minùs exactè interrogandus eſt circa ſingula, qui plura habet peccata, quàm qui pauciora. Ratio colligitur ex dictis quia cum ſolùm requiratur diligentia, & examen humanum; hoc autem ſit illud, quod non generat ex ſe faſtidium, & tædium huius Sacramenti; confequens eſt, vt minùs diſtincta notitia requiratur ab eo, qui vel propter incapacitatem, vel propter morbum, vel propter peccatorum multitudinem, vel aliam ob cauſam difficilùs poſſet exactam notitiam reddere. Nam illi, qui confiteri debet peccata totius vitæ, quam in omni peccatorum genere expendit, difficillimum eſſet, & aptum ex ſe ad reddendam illi confessionem odioſam, & grauem nimis examen illud, quod alteri facienti confessionem mentuam non eſſet difficile, ſed facile. Et hæc eſt ratio, cur à meretrice, & concubinario, & ſimilibus minùs exactè, & diſtinctè petamus numerum peccatorum, quàm ſi per menſem, vel hebdomadam ſolam, v. g. in eo peccato fuiſſent, quia nimium diligentia, quæ pro peccatis vnus hebdomadæ diſtinctè confitendis ſufficeret, eadem ſi pro longo tempore examinando adhiberetur, difficultatem ingereret, & moleſtiam talem ad quam præceptum confessionis integræ non obligat, quia redderet præceptum ipſum, & confessionem nimis moleſtam, & grauem. Debet ergo Confessarius accommodare ſe penitenti, & notitiam peccatorum à ſingulis petere iuxta capacitatem ſingulorum: ſubtiliorem à ſubtilioribus, craſſiorem à craſſioribus, breuiorem ab infirmioribus: hæc enim eſt notitia, & interrogatio humana, quam ſolam hoc Sacramentum deſiderat.

Vltimò aduertendum eſt hanc temperantiam in interrogando poſſimum deſiderari in rebus turpibus, & obſcenis, vt notant Angelus in *ſumma verbo Incarnationes. n. 1. Coninch in præſent. diſp. 7. dub. 7. n. 56. Fagund. diſt. 1. 4. c. 2. n. 8. Homobonus in exam. Eccleſ. part. 1. tr. 4. c. 12. g. 11. Diana 2. tom. tract. 4. de Sacram. reſol. 99. & alij. Tum ne forte ex eiſmodi interrogationibus penitens malè diſcat, quæ benè ignorabat; tum etiam ne reſcitata memoria periculum generet nouum, aut ipſemet Confessarius deſcendendo nimis ad particularia ſibi ſcandalum præparet, & ruinam*